Dylanwadu a Hysbysu Engage to Change Fy adnabod i, dy adnabod di: Digwyddiadau gwrando a dysgu

Caerdydd, Caerfyrddin a Llandudno, Mehefin 2024

*Angela Kenvyn, Rheolwr Prosiect Dylanwadu a Hysbysu Engage to Change, Anabledd Dysgu Cymru.

Gerraint Jones Griffiths, Llysgennad Arweiniol Dylanwadu a Hysbysu Engage to Change, Anabledd Dysgu Cymru.

Dr. Elisa Vigna a Andrea Meek, Tîm gwerthuso Engage to Change , NCMH, Prifysgol Caerdydd.

*Ar gyfer unrhyw ymholiadau am yr adroddiad hwn, cysylltwch â'r prif awdur Angela Kenvyn (angela.kenvyn@ldw.org.uk)

Cynnwys

Cefndir	2
Cyflwyniad	3
Crynodeb	5
Pobl sydd â phrofiad byw o anableddau dysgu a/neu awtistiaeth	7
Rhieni a Gofalwyr	11
Cyflogwyr a comisiynwyr a darparwyr gwasanaethau	15
Beth sydd ei angen?	23
Beth ddylai Senedd Cymru fod yn ei wneud?	25
Atodiad A	27

Cefndir:

Roedd Engage to Change yn brosiect saith mlynedd ar draws Cymru, wedi'i ariannu drwy Gronfa Gymunedol y Loteri Genedlaethol a'i gefnogi gan Lywodraeth Cymru i helpu pobl ifanc ag anabledd dysgu a/neu awtistiaeth i fynd i'r afael â rhwystrau cyflogaeth a phontio i swydd â thâl. Dan arweiniad Anabledd Dysgu Cymru, daeth ag asiantaethau cefnogi cyflogaeth ELITE ac Agoriad Cyf at ei gilydd i ddarparu hyfforddiant swyddi, lleoliada di-dâl a lleoliadau â thâl a swyddi â thâl mewn gweithleoedd cyffredin. Cafodd y prosiect ei gefnogi gan hunaneiriolwyr o Pobl yn Gyntaf Cymru Gyfan a'i werthuso gan y Ganolfan Genedlaethol ar gyfer Iechyd Meddwl (NCMH) ym Mhrifysgol Caerdydd.

Darparodd y prosiect Engage to Change gymorth cyflogaeth yn llwyddiannus drwy hyfforddiant swyddi i 1075 o bobl ifanc a darparu 244 interniaeth â chymorth, gan ennill cyfradd cyflogaeth gyffredinol â thâl o 41%. Mae hyn yn cael ei gymharu â chyfradd cyflogaeth amcangyfrifedig o 4.8% ar gyfer pobl ag anableddau dysgu yn Lloegr (BASE 2024).

Mae Dylanwadu a Hysbysu Engage to Change yn bartneriaeth rhwng Anabledd Dysgu Cymru ac NCMH ym Mhrifysgol Caerdydd. Rydym yn bwrw ymlaen â gwaith polisi, ymchwil, a gwaith gwaddol y prosiect Engage to Change.

Rydym ni'n gwneud hyn drwy weithio gydag eraill gan gynnwys Llywodraeth Cymru, Aelodau o'r Senedd, awdurdodau lleol, colegau, byrddau iechyd, pobl â phrofiad byw a'u teuluoedd.

Cyflwyniad:

Roeddem ni’n teimlo ei bod yn bwysig dod â phobl at ei gilydd, yn bersonol, i drafod cyflogaeth, beth oedd profiadau pobl, pa gefnogaeth sydd ar gael, a'r hyn sydd ei angen o hyd i helpu pobl sydd â phrofiad byw i gael swydd â thâl.

Fe wnaethom ni gynnal tri digwyddiad gwrando o'r enw "Fy adnabod i, dy adnabod di". Cynhaliwyd y digwyddiad cyntaf yn Future Inn, Bae Caerdydd ar 11 Mehefin. Mynychodd 65 o bobl.
Cynhaliwyd yr ail ddigwyddiad yng Nghanolfan Halliwell, Caerfyrddin ar 12 Mehefin a mynychodd 47 o bobl.

Cynhaliwyd y trydydd digwyddiad yn Venue Cymru, Llandudno ar 17 Mehefin a mynychodd 45 o bobl.

Roedd y bobl a fynychodd yn cynnwys pobl â phrofiad byw o fod ag anableddau dysgu a/neu awtistiaeth, rhieni ac aelodau o'r teulu, cyflogwyr, darparwyr gwasanaethau a chomisiynwyr gwasanaeth er enghraifft o awdurdodau lleol, iechyd a gofal cymdeithasol, colegau a sefydliadau trydydd sector a phreifat.

Llywodraeth Cymru sy’n arwain ar gyfer cyflogadwyedd a sgiliau, Twf Swyddi Cymru+, Interniaethau â Chymorth, Gwarant i Bobl Ifanc, Hyrwyddwr Cyflogaeth Pobl Anabl ac fe wnaeth eu cydweithwyr hefyd fynychu.

Roedd pob un o'r digwyddiadau'n cynnwys cyflwyniadau gan reolwr prosiect Dylanwadu a Hysbysu Engage to Change, person ifanc a gefnogwyd gan Engage to Change i gael swydd, rhiant a chyflogwr.

Siaradodd rheolwr y prosiect am Engage to Change a'r gwaith yr ydym ni wedi bod yn ei wneud ers i'r prosiect ddod i ben ym mis Mai y llynedd. Soniodd am yr angen i gymorth hyfforddwr swyddi fod ar gael drwy'r holl raglenni cyflogaeth ledled Cymru gan gynnwys y rhai sy'n cael eu hariannu gan Lywodraeth Cymru, ac i hyfforddiant swyddi gael ei gydnabod fel proffesiwn.

Siaradodd y bobl ifanc a'r rhieni am eu profiadau, y gefnogaeth a gawsant gan Engage to Change a'r gwahaniaeth mae cael swydd yn ei olygu iddyn nhw a'u teulu.

Soniodd y cyflogwyr am ddatgloi potensial pobl ag anableddau dysgu a gweithleoedd cynhwysol. Hefyd, y gwahaniaeth mae cyflogi person ag anableddau dysgu a/neu awtistiaeth wedi ei wneud i'w gweithle

Ar ôl cinio, cafwyd trafodaethau bwrdd dan arweiniad aelod o staff o Anabledd Dysgu Cymru a NCMH Prifysgol Caerdydd. Hoffem ddiolch i fynychwr yn y digwyddiad yng Nghaerfyrddin a wirfoddolodd i hwyluso bwrdd a 2 berson wnaeth fynychu ddigwyddiad Llandudno am wneud yr un peth. Defnyddiwyd cyfres o gwestiynau ac awgrymiadau i gychwyn y trafodaethau. Gofynnwyd yr un cwestiynau ym mhob digwyddiad, gweler Atodiad A.

Mae’r adroddiad hwn wedi’i drefnu’n adrannau sy'n adlewyrchu'r adborth o bob trafodaeth grŵp.

Crynodeb

Ers 2016 mae cyflogaeth â chymorth wedi esblygu ledled Cymru. Fodd bynnag, mae'n amlwg bod ffordd bell i fynd. Roedd y bobl wnaeth fynychu ein digwyddiadau yn frwdfrydig ac yn angerddol am gyflogaeth i bobl ag anabledd dysgu a/neu awtistiaeth. Roedd themâu clir a ddaeth i'r amlwg o drafodaethau. Mae'r rhain yn cael eu hamlygu yma:

Pwysigrwydd gweithio: Mae cyflogaeth yn amlwg yn bwysig. Dywedodd pobl ag anableddau dysgu a/neu awtistiaeth wnaeth fynychu wrthym eu bod nhw am weithio, ond mae dod o hyd i gymorth yn anodd. Gall cael swydd newid bywyd, dywedodd pobl wrthym eu bod nhw'n teimlo eu bod nhw'n cyfrannu at gymdeithas a bod ganddynt fwy o annibyniaeth a chyfleoedd trwy weithio. Roedd rhieni a gofalwyr yn cwestiynu sut fyddai bywydau eu plant yn edrych heb gyflogaeth, beth yw eu dewisiadau eraill? Roedd cyflogwyr a chomisiynwyr yn ymwybodol o'r manteision o gyflogi pobl ag anableddau dysgu a/neu awtistiaeth a sut roedd hyn yn cynyddu ymwybyddiaeth ac yn herio rhagdybiaethau a stigma.

·Cyfathrebu a hygyrchedd: Roedd yn amlwg ar draws pob grŵp rhanddeiliaid bod cyfathrebu ynghylch pontio a chyflogaeth yn wael. Roedd pobl yn ei chael hi'n anodd gwybod beth oedd allan yna, beth allen nhw wneud cais amdano a beth allen nhw ofyn amdano. Ar gyfer pobl ag anableddau dysgu a/neu awtistiaeth a rhieni/gofalwyr tynnwyd sylw at gael gwell cyngor tra yn yr ysgol a'r coleg. Dylid darparu gwell gwybodaeth am opsiynau ar gyfer cyflogaeth a sut i gael gafael ar gymorth, ac yn aml nid yw gwybodaeth neu bolisïau cyflogaeth ysgrifenedig yn cael eu hysgrifennu mewn ffordd hygyrch. Nid oedd gwybodaeth am gynlluniau'r llywodraeth yn mynd drwodd i bobl na'u rhieni. Mae hyn yn rhwystr. Nododd cyflogwyr a chomisiynwyr hefyd fod bylchau mewn cyfathrebu. Nid yw prosiectau a hyrwyddir gan Lywodraeth Cymru o reidrwydd yn cyfathrebu ac yn cysylltu â phrosiectau a ariennir yn lleol. Mae hwn yn gyfle sy'n cael ei golli. Cymorth: Er bod pocedi o arfer da yn cael eu hamlygu ledled Cymru roedd y rhain yn cael eu hystyried yn achlysurol ac yn rhanbarthol ac roedd ymdeimlad o "ble ydyn ni'n mynd" o hyd? Roedd pobl yn gwerthfawrogi profiad gwaith, ond roedd hyn yn anghyson ac yn gyfyngedig fel cyfle go iawn.

Yn clymu mewn gyda chyfathrebu a hygyrchedd roedd llawer o rieni a phobl ag anableddau dysgu/ awtistiaeth nad oeddent wedi clywed am gynlluniau cenedlaethol fel Y Gwarant i Bobl Ifanc, Cymru'n Gweithio, Twf Swyddi Cymru+ a Mynediad at Waith. Roedd llai yn gwybod am Gyrfa Cymru , ond amlygwyd eu bod yn siarad â'r person ifanc yn yr ysgol ond nad oeddent yn eu cefnogi ymhellach. Tynnwyd sylw at ddiffyg cefnogaeth uniongyrchol, er enghraifft gan hyfforddwr swydd arbenigol. Awgrymwyd cefnogaeth gan gymheiriaid (pobl ifanc a mentora rhieni/gofalwyr) fel enghraifft dda o godi gwybodaeth a disgwyliadau. Nododd pobl â phrofiad byw a rhieni/gofalwyr fod angen i gyflogwyr a chomisiynwyr fod yn well wrth gefnogi cyfleoedd ar gyfer cyflogaeth, gan gynnwys addasiadau rhesymol ac arferion gwaith hygyrch

·Cyllid: Amlygwyd biwrocratiaeth, polisïau a gweithdrefnau gan gyflogwyr a chomisiynwyr. Roedd yna alw am gyllid cenedlaethol mwy hygyrch ar gyfer cefnogi a chynnal cyflogaeth i bobl ag anableddau dysgu a/neu awtistiaeth yng Nghymru.
Mae parhad y cyllid hefyd yn broblem. Byddai cyllid tymor hwy a strategaeth fwy unedig ar draws Cymru yn fuddiol.

Ar ddiwedd yr adroddiad hwn mae adrannau ar "Beth Sydd ei Angen" a "Beth ddylai Senedd Cymru fod yn ei wneud". Mae'r adrannau hyn yn tynnu sylw at alwadau rhanddeiliaid am well darpariaeth yng Nhgymru o ran pontio a chefnogi pobl ag anableddau dysgu a/neu awtistiaeth i ganfod, ennill a chynnal cyflogaeth. Rydym ni'n gobeithio y gall Llywodraeth Cymru, Senedd Cymru a rhanddeiliaid ddysgu o'r adborth a gasglwyd yma. Mae cyflogaeth yn fusnes i bawb. Mae cysylltiadau uniongyrchol rhwng cyflogaeth a bywyd ehangach, er enghraifft, ar gyfer lles, annibyniaeth, darpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol, rolau gofalu a'r economi. Er gwaethaf hyn, nid yw pobl ag anabledd dysgu a/neu awtistiaeth yn gyffredinol yn cael eu hystyried yn flaenoriaeth ar gyfer cymorth cyflogaeth. Mae angen i hyn newid.

Pobl sydd â phrofiad byw o anableddau dysgu ac/neu awtistiaeth:

Roedd y bobl â phrofiad byw wnaeth fynychu’r digwyddiad yng **Nghaerdydd** yn bobl ifanc neu'n oedolion ifanc. Roeddent yn cynnwys person a oedd yn mynychu'r coleg, person a oedd wedi gadael coleg ond nad oedd yn gyflogedig, pobl sy'n gyflogedig, nifer wedi cael cefnogaeth Engage to Change i gael swydd gyflogedig ac yn dal i gael eu cyflogi.

Y pwyntiau allweddol y gwnaeth pobl â phrofiad byw yn sôn amdanynt oedd:

- Wedi profi diffyg cyfeirio at yr help a'r gefnogaeth gywir sydd ar gael i ddarparu arbenigedd wrth ddod o hyd i'r camau nesaf cywir neu briodol mewn hyfforddiant a gwaith
- Heb gael cyngor gyrfaoedd na chael eu holi pa swydd yr hoffent ei gwneud tra roeddent yn yr ysgol
- Erioed wedi gwybod beth roedden nhw eisiau ei wneud, doedd ganddyn nhw ddim dewis
- Wedi cael profiad gwaith am wythnos wrth fynychu ysgol brif ffrwd.
- Wedi cael profiad gwaith gwerthfawr a oedd yn werth chweil ac roedd mawr ei angen ond dim cefnogaeth bellach
- Dim syniad gan nad oedd unrhyw help i gynllunio tuag at gael swydd
- Nid oedd y coleg yn bleserus, nid oedd cyngor gyrfa
- Mae pontio yn cael ei dan-gefnogi, ei danbrisio ac mae diffyg adnoddau
- Wedi cael lleoliad gwirfoddoli ond dim swydd â thâl
- Dim cefnogaeth tan Engage to Change
- Nid oedd hyfforddiant swyddi ar gael tra yn yr ysgol
- Wedi cael profiadau gwaith a chael swydd â thâl drwy'r prosiect Engage to Change. Hyfforddwr swydd wir wedi helpu yn fawr a byddai angen y gefnogaeth honno eto pe baent yn newid swyddi.
- Cynorthwy-ydd personol drwy Mynediad at Waith a helpodd i gael swydd ac sy'n cefnogi yn y gwaith.
- Mae trafnidiaeth yn broblem ac yn rhwystr rhag cael gwaith.
- Mae methu gyrru yn rhwystr pan fydd yn ofynnol ar gyfer swydd
- Mae recriwtio anhygyrch yn rhwystr
- Dim ymwybyddiaeth o gyllid Mynediad at Waith.
- Doeddwn i ddim wedi clywed am Warant y Person Ifanc.
- Ddim wir yn gwybod beth mae Senedd Cymru yn ei wneud.

Beth mae cael swydd yn ei olygu?

- Mae'n golygu popeth i gael swydd ac ennill arian
- Rwy'n llawer hapusach nawr fod gen i swydd
- Rwy'n hapus, doeddwn i ddim yn gwybod pa sgiliau oedd gen i
- Dw i'n hoffi cael arian. Yn y dyfodol hoffwn symud allan a byw ar fy mhen fy hun
- Rwy'n hoffi'r hyblygrwydd o fod i ffwrdd oddi wrth fy rhieni yn gwaith
- Beth fyddai'n helpu?
- Cefnogaeth a thorri tasgau i lawr
- Teilwra swyddi, mae angen i swyddi siwtio anghenion unigolion a chyflogwyr
- Mae angen i gyflogwyr ddod i adnabod y person
- Mae angen gwell cefnogaeth pontio o'r ysgol i'r byd gwaith
- Angen gwybod am yr opsiynau a chyfleoedd swyddi
- Addasiadau Rhesymol
- Dylid darparu gwell gwybodaeth i ddysgwyr mewn colegau am opsiynau a chyfleoedd ar gyfer dysgu pellach a sut i gael gafael ar gymorth cyflogaeth.

Roedd y bobl â phrofiad byw wnaeth fynychu'r digwyddiad yng **Nghaerfyrddin** yn bobl ifanc oedd yn mynychu coleg AB lleol i wneud llwybr cwricwlwm Sgiliau Byw'n Annibynnol 3 a 4. Mae ganddynt brofiad gwaith naill ai yn y coleg neu BIP Hywel Dda (interniaethau â chymorth). Dywedodd un person fod ganddynt gwaith â thâl rhan amser tra yn y coleg, roedd dau berson yn cael eu cyflogi ar ôl cael cefnogaeth Engage to Change.

Y pwyntiau allweddol y gwnaeth pobl â phrofiad byw yn sôn amdanynt oedd:

- Ddim yn cofio cael eu holi am gael swydd neu weld unrhyw un o Gyrfa Cymru tra yn y ysgol
- Rhywun wedi siarad â nhw yn yr ysgol am gael swydd
- Heb gael profiad gwaith tra yn yr ysgol
- Doedd y rhan fwyaf o bobl ifanc ddim yn gwybod beth roedden nhw eisiau ei wneud.
- Sut mae plentyn yn 16 oed i fod i wybod?
- Ni ofynnwyd iddynt pa swydd yr hoffent ei gwneud pan fyddant yn gadael y coleg
- Wedi siarad gyda Gyrfu Cymru tra yn y coleg ond dim byd wedi digwydd
- Roedd rhai wedi trafod gwaith gyda'u rhieni
- Cafodd un person gefnogaeth PA gan Pobl Sir Gaerfyrddin yn Gyntaf
- Mae profiad yn bwysig ar gyfer gwybod sut i symud ymlaen i gyflogaeth ac i mewn i gyflogaeth, ond mae angen cefnogaeth
- Fel gofalwr ifanc mae un person yn poeni am weithio oherwydd eu cyfrifoldebaugofalu
- Roedd un person ifanc, sydd eisoes yn byw'n annibynnol, yn poeni am effaith gweithio ar eu budd-daliadau lles.
- Doeddwn i ddim yn gwybod am y Warant Pobl Ifanc.

- Ddim yn gwybod am Twf Swyddi Cymru+ na phrentisiaethau â chymorth Beth mae cael swydd yn ei olygu?
- Mae'n bwysig cael swydd i fod yn annibynnol, cael eich cartref eich hun a dod i adnabod pobl newydd
- Mae swydd yn bwysig i gael arian, dod yn chi eich hun, creu pwy ydych chi a bod â hyder ynoch chi eich hun.
- Roedd y tro cyntaf i mi gael swydd yn anhygoel, dim byd fel gwirfoddoli, swydd go iawn gydag arian ac roedd yn wych
- Mwynhau gweithio'n rhan-amser tra yn y coleg ac ennill arian da sy'n golygu y gallaf fynd ar wyliau

Beth fyddai'n helpu?

- Mae'n anodd cael swydd. Mae angen help i wneud cais am swydd a chyngor ar ble i edrych
- Mae angen cymorth cyfweliad
- Mae angen cymorth un i un i wybod beth i'w wneud yn y gweithle ac i deithio yno yn annibynnol

Roedd pobl â phrofiad byw wnaeth fynychu'r digwyddiad yn Llandudno o amrywiaeth o oedrannau yn bobl ifanc ac oedolion. Roeddent yn cynnwys pobl oedd wedi cael eu cefnogi gan Engage to Change i gael swyddi â thâl ac yn dal i gael eu cyflogi, pobl a oedd wedi gwirfoddoli ac erioed wedi talu gwaith, a pherson ifanc sy'n mynychu'r coleg.

Y pwyntiau allweddol y gwnaeth pobl â phrofiad byw yn sôn amdanynt oedd:

- Trafodwyd cyflogaeth tra yn yr ysgol
- Ni thrafodwyd cyflogaeth tra yn yr ysgol
- Roedd ymgynghorydd gyrfaoedd yn yr ysgol ond dim profiad gwaith na sôn am gyflogaeth
- Soniodd un person am gefnogaeth o Gyrfa Cymru ac fe wnaeth hynny helpu'n fawr
- Wedi cael cefnogaeth gan hyfforddwyr swyddi Agoriad (prosiect Engage to Change) i gael swydd
- Heb gael unrhyw gefnogaeth
- Wedi cael cefnogaeth hyfforddwr swydd ar gyfer interniaeth drwy Engage to Change
- Roedd gan rai pobl un neu fwy o swyddi lle nad oeddent yn cael eu talu neu lle nad oedd ganddynt swydd wirfoddol. Roedd un o'r rhain am gyfnod hir o amser
- Mae trafnidiaeth yn broblem hyd yn oed os yw'n gallu defnyddio bws
- Nid yw pob swydd yn gweithio
- Roedd un person yn teimlo eu bod yn ffodus i gael prentisiaeth ac yn gweld pob agwedd ar y gwaith yn dda iawn.

- Cafodd un person brofiad negyddol o brentisiaeth a ddeilliodd oherwydd diffyg deall eu hanghenion a diffyg cefnogaeth
- Mae un person yn gwneud llawer o waith gwirfoddol ac yn gallu teithio'n annibynnol ond byddai wrth ei fodd yn cael gwaith â thâl
- Heb glywed am y Warant Pobl Ifanc

Beth mae cael swydd yn ei golygu?

- Mae cael swydd â thâl yn golygu cael incwm a bod yn fwy annibynnol
- Mae'n fuddiol oherwydd roedd yn rhywbeth yr oeddwn i bob amser eisiau ei wneud. Rwy'n sicrhau fy mod i'n gwneud yn gwaith da. Mae prydlondeb yn bwysig
- Yn hapus i gael y cyfle i helpu eraill a theimlo'n rhan o gymdeithas, cyfrannu at y gymuned leol a bod yn fodel rôl i eraill

Beth fyddai'n helpu?

- Mae angen cefnogaeth i ddysgu am waith o'r dechrau
- Cymorth hyfforddwyr swyddi a help gyda phryder a sgiliau cymdeithasol
- Mae cefnogaeth gan gydweithwyr yn bwysig
- Mae cael adborth ar y gwaith rydych chi wedi'i wneud yn bwysig, mae'n gwneud i chi deimlo'n dda ac yn fwy hyderus

Rhieni a gofalwyr:

Roedd rhieni a gofalwyr wnaeth fynychu'r digwyddiad yng **Nghaerdydd** yn cynnwys y rhai yr oedd eu mab/merch wedi'u cyflog; yn ymgymryd ag interniaeth â chymorth; yn y coleg; yn gwirfoddoli; ac oedd yn ddi-waith.

Y pwyntiau allweddol y gwnaeth rhieni a gofalwyr sôn amdanynt oedd:

- Yr unig fewnbwn gan Gyrfa Cymru oedd mewn adolygiad pontio ysgol ac roedd hyn yn yn dilyn cais ganddyn nhw
- Nid oedd y gweithiwr cymdeithasol o gymorth o ran cyflogaeth
- Nid oedd llawer o opsiynau
- Nid oes unrhyw wybodaeth ar gael am gefnogaeth i gael swydd. Sut ydych chi'n gwybod ble i fynd?
- Mae'r system yn anodd ei llywio, mae'n rhaid i rieni ymladd am gefnogaeth ac yn aml nid ydynt yn cael eu cyfeirio i'r lle iawn i gael cymorth ar gyfer dod o hyd i'r camau priodol i gyflogaeth
- Mae rhai rhieni'n ceisio helpu i gael swydd ond mae dod o hyd i'r gefnogaeth sydd ei hangen yn anodd
- Nid yw rhieni eraill yn gwneud hyn, ac mae'n gadael y bobl ifanc ar ôl
- Cafodd y mab gyfweliad swydd, ond dim ond awr ymlaen llaw y darparwyd cwestiynau, fe wnaeth hyn achosi iddo gynhyrfu ac nid oedd yn llwyddiannus
- Mae un rhiant yn sôn bod ei berson ifanc angen/eisiau swydd 5 diwrnod yr wythnos, ond sut fydd hynny'n digwydd? Byddai aros yn y coleg yn gam yn ôl
- Soniodd rhiant nad oedd unrhyw un wedi holi/gofyn am farn ei berson ifanc am brofiad gwaith a chyflogaeth
- Dywedodd un arall bod angen i'w person ifanc sylweddoli beth oedd yn bosib iddyn nhw ei wneud.
- Yn aml mae chwiliadau yn dod o hyd i gymorth nad yw'n berthnasol, nad yw'n cael ei ddarparu yn eu hardal nhw neu sydd wedi stopio oherwydd bod y cyllid wedi dod i ben
- Mae'n anoddach os ydych chi'n byw mewn ardal wledig ac os nad oes gennych chi fynediad i'r rhyngrwyd.
- Nid yw addasiadau rhesymol bob amser wedi bod yn rhan o'u profiad mewn addysg, gan arwain at sgil-effaith ar bethau fel diffyg hyder
- Heb glywed am Warant Pobl Ifanc na Thwf Swyddi Cymru+
- Mae pobl ifanc anweithgar yn wastraff sgiliau

Roedd y pwyntiau cadarnhaol yn cynnwys:

- Mae gweithwyr ag anableddau yn weithwyr ffyddlon a chynhyrchiol
- Ar ôl cael gwisg gwaith, fe wnaeth feithrin ymdeimlad o berthyn i'w merch, sy'n hanfodol ar gyfer integreiddiad swydd
- Arweiniodd datgelu anabledd a gofyn am addasiadau rhesymol at gwestiynaucyfweliad yn cael eu cyflwyno wythnos ymlaen llaw
- Cefnogaeth a ddarperir gan Engage to Change
- Cefnogaeth a ddarperir gan brosiect cyflogaeth â chymorth CC Caerdydd
- Cymdeithas Genedlaethol Awtistiaeth, cyswllt da ar gyfer cwrdd â rhieni eraill a helpu i ennill hyder i ofyn y cwestiynau mae angen eu gofyn
- Cefnogaeth dda gan y teulu ehangach

Mae pryderon yn cynnwys:

- Colli budd-daliadau os yw'r person ifanc yn cael swydd neu'n cynyddu ei oriau rhan-amser
- Cyllid ar gyfer mynd i'r coleg - 2 flynedd yng Nghymru ond 3 yn Lloegr felly os yw person ifanc yn byw yng Nghymru yn mynychu coleg yn Lloegr nid ydynt yn cael eu hariannu am y flwyddyn olaf pan fydd paratoi ar gyfer gwaith a chefnogaeth pontio i'r gwaith yn digwydd
- Diffyg cefnogaeth ar gyfer pryd mae interniaeth â chymorth neu raglen arall yn dod i ben, ac nid oes gan berson ifanc swydd â thâl

Beth fyddai'n helpu?

- Mae angen i wybodaeth fod ar gael, yn hygyrch a chael ei chyhoeddi. Mae angen gwybodaeth hawdd ei darllen ar gyfer pobl ifanc a 'hwb' o wybodaeth mewn un lle.
- Mae angen cefnogaeth ar gyfer teithio. Dywedodd rhai rhieni wrthym ni eu bod wedi cymryd cyfrifoldeb am hyfforddiant teithio.
- Mae angen cefnogaeth i helpu'r person ifanc i bontio i'r gwaith a chael swydd â thâl
- Mae angen cyfrifiadau gwell am fod yn y gwaith
- Gall pobl ag anableddau weithio ond mae angen i gyflogwyr eu cefnogi

Fe wnaeth dau riant a gofalwr fynychu’r digwyddiad yng **Nghaerfyrddin** , ac roedd mab/merch yn ddau yn cael eu cyflogi ac un roedd mab cyflogedig un yn cael ei gefnogi gan Engage to Change.

Y pwyntiau allweddol y gwnaeth rhieni a gofalwyr sôn amdanynt oedd:

- Roedd rhywfaint o ryngweithio gyda Gyrfa Cymru ond dim parhad
- Cafodd un person gefnogaeth gan eu coleg, Gyrfa Cymru a Remploy i gael swydd ond roedd hynny 25 mlynedd yn ôl
- Cafodd un arall fag cymysg o gefnogaeth, ond amser hir yn ôl
- Ychydig neu ddim gwybodaeth yn cael ei darparu ar adegau
- Gall cefnogaeth amrywio rhwng ardaloedd
- Yn aml mae angen i rieni wthio cyn gwneud unrhyw beth ond ni all pob rhiant wneud hyn
- Mae'n anodd i rai rhieni adael fynd i ymddiried mewn cyflogwyr
- Nid yw rhai pobl ifanc yn cael y cyfle oherwydd tybir na allant weithio
- Mae pwyntiau cadarnhaol yn cynnwys:
- Mae cael swydd hefyd yn dod â bywyd cymdeithasol sydd mor bwysig
- Nawr mae ganddi gynllun i weithio a chael tŷ iddi hi ei hun
- Hyfforddiant a chymorth swyddi’n cael ei ddarparu gan Engage to Change Beth fyddai'n helpu?
- Byddai'n ddefnyddiol cael ymwybyddiaeth o'r hyn sydd ar gael ac o ble i gael help
- Mae'n fater o ddod o hyd i'r ffit iawn ac yn bwysig bod cyflogwyr yn gwneud addasiadau rhesymol
- Proffil cymorth dan arweiniad anghenion sy'n eu dilyn o'r coleg i gyflogaeth
- Mae hyfforddiant gwaith yn declyn defnyddiol.
- Byddai cyswllt gyda’r cyflogwr yn cynorthwyol
- Modelau rôl, mae'n ymwneud â dysgu oddi

Roedd rhieni a gofalwyr wnaeth fynychu'r digwyddiad yn **Llandudno** yn cynnwys y rhai yr oedd eu mab, eu merch neu wyres yn y coleg; yn gwirfoddoli; yn gyflogedig; yn y coleg ac yn gweithio'n rhan-amser; yn ddi-waith. Cefnogwyd rhai gan Engage to Change

Y pwyntiau allweddol y gwnaeth rhieni a gofalwyr sôn amdanynt oedd:

- Ychydig neu ddim sôn am gael swydd tra yn yr ysgol neu fewnbwn gan GyrfaCymru
- Mae rhai rhieni'n trafod cyflogaeth yn fawr iawn. Mae gan eraill gymaint yn mynd ymlaen fel mai dyma'r peth olaf maen nhw'n meddwl amdano
- Mae'n rhaid bod yn weithgar fel teulu. Beth sy'n digwydd a beth am rieni nad ydyn nhw'n rhagweithiol?
- Mae'n anodd gwybod ble i fynd a phwy i siarad â nhw.
- Soniodd un rhiant am berson ifanc yn cael swydd ran-amser ei hun tra'n mynychu'r coleg hefyd, ond heb ddatgelu oherwydd ofn cael ei labelu neu ei farnu
- Mae rhiant yn sôn am berson ifanc sy'n gweithio'n rhan-amser yn teimlo'n lletchwith oherwydd nad ydynt yn rhyngweithio yn gymdeithasol â chydweithwyr yn y gweithle a'r tu allan iddo oherwydd eu bod yn teimlo'n rhy bryderus ac nad ydynt yn ffitio i mewn
- Soniodd un rhiant am berson ifanc yn ceisio gwneud gwaith gwirfoddol ond nid oedd unrhyw gefnogaeth, felly roedd yn anodd iawn ac yn tynnu sylw at ei ddiffyg sgiliau cymdeithasol a bywyd
- Nid yw ysgolion yn paratoi pobl ifanc ar gyfer cyflogaeth
- Dywedodd rhiant arall nad oedd y cyflogwr yn cydnabod anghenion cymorth y person, ac fe gawson nhw amser trawmatig. Mae angen cymorth parhaus arnynt gan hyfforddwyr gwaith a helpu gyda sgiliau cymdeithasol i leihau gorbryder
- Gall rhyngweithio cymdeithasol â chydweithwyr gwaith fod yn anodd iawn i rai pobl ifanc
- Heb glywed am Warant Pobl Ifanc na Thwf Swyddi Cymru
- Pwyntiau Cadarnhaol:
- Mae'n golygu llawer i bobl ifanc ennill eu harian eu hunain
- Cefnogi hyfforddwyr swyddi (Engage to Change)
- Cefnogaeth gan staff Ysbyty Gwynedd (interniaeth â chymorth) Ymhlith y pryderon roedd:
- Cyllid i'r coleg
- Effaith cyflogaeth ar fudd-daliadau lles
- Cefnogaeth briodol
- Beth fyddai'n helpu?
- Mae angen mawr am fodelau rôl rhieni/gofalwyr. Rhieni sydd â llawer o wybodaeth a profiad
- Mae angen gwybodaeth dda. Mae angen i wefannau gwybodaeth fod yn hygyrch
- Mae teuluoedd angen addysg am swyddi â thâl
- Mae angen i gyflogwyr wneud mwy, deall anghenion, darparu cyfleoedd ac adnoddau
- Rhaid i rieni herio cyflogwyr
- Cefnogaeth barhaus gan hyfforddwyr swyddi

Cyflogwyr, comisiynwyr a darparwyr gwasanaeth:

Roedd cyflogwyr, comisiynwyr, a darparwyr gwasanaethau wnaeth fynychu'r digwyddiad yng Nghaerdydd yn cynnwys gweision sifil o Lywodraeth Cymru, darparwyr cyflogaeth â chymorth, tai â chymorth, ysgol, 2 goleg a phrifysgol, pobl sy'n gweithio i gynghorau Pen-y-bont ar Ogwr, Blaenau Gwent, Caerdydd, Sir Fynwy, Casnewydd, Powys, Torfaen, Bro Morgannwg, Byrddau Partneriaeth Rhanbarthol Caerdydd a'r Fro, amrywiaeth o sefydliadau'r trydydd sector sy'n cynnig cyngor, cefnogaeth a hyrwyddo hawliau.

Y pwyntiau allweddol y gwnaeth cyflogwyr, comisiynwyr, a darparwyr gwasanaethau sôn amdanynt oedd:

- Darperir llawer o gefnogaeth sy'n gysylltiedig â Gwarant Pobl Ifanc i bobl ifanc 16- 25
- Mae gwaith wedi'i wneud gydag Engage to Change
- Cymorth/llawer o arian wedi'i roi i mewn i AB, hefyd JGW+. Mae gan Cymunedau am Waith + darged bod rhaid i 20% o bobl sy'n cael cymorth fod yn anabl neu fod â phroblem iechyd hirdymor
- Mae llawer yn cael ei ddarparu ar gyfer pobl sydd angen cymorth gyda'u hiechyd meddwl
- Mae'r adborth i Lywodraeth Cymru ar yr hyn mae Gyrfa Cymru wedi bod yn ei wneud yn achlysurol
- Mae gormod o fiwrocratiaeth ynghylch profiad gwaith a swyddi rhan amser ar gyfer pobl ifanc yn eu harddegau
- Mewn egwyddor, dylai unrhyw un sydd angen cefnogaeth am gyflogaeth boed yn chwilio am waith neu sydd eisoes yn gweithio, ei gael gan Cymru'n Gweithio, nhw yw'r porth. Ddylid darparu cyngor/cyfarwyddyd o leiaf
- Y broblem yw lefel y gefnogaeth sydd ei hangen ac sy'n cael ei darparu
- Mae gan Cymru'n Gweithio ganfyddwr cymorth lleol ar eu gwefan. Nid yw'n wych ac mae angen iddo newid
- Mae gan Warant Pobl Ifanc a JGW+ ymgyrch farchnata fawr gan ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol a radio wedi'i anelu at bobl ifanc ond mae'n ymddangos nad yw hyn yn mynd drwodd i bobl ifanc gydag ADY, eu rhieni a phobl sy'n gweithio gyda nhw
- Mae bylchau mewn cyfathrebu ac ariannu. Nid yw prosiectau a hyrwyddir gan Lywodraeth Cymru o reidrwydd yn cyfathrebu ac yn cysylltu â phrosiectau a ariennir yn lleol. Mae hwn yn gyfle sy'n cael ei golli.
- Yn aml, mae gennym ni gyllid prosiect tymor byr, prosiectau anhygoel, fel Engage to Change, ond pan fyddant wedi gorffen nid oes gwaddol
- Gwastraff talentau. Er enghraifft, mae pobl yn gweiddi am arddwyr, mae gofyn mawr amdanyn nhw. Rydym ni mewn perygl y bydd gennym ni gyfran o bobl ifanc sy'n parhau i fod yn anweithgar, ac nid yw hyn yn deg.

- Nid oes gan lawer o raglenni cyflogaeth y wybodaeth i gefnogi pobl gydag anableddau ac mae hwn yn broblem fawr
- Rydym ni wedi cynnal interniaethau â chymorth ym mhrifysgol Caerdydd. Rydym ni wedi symud hyd yn hyn, ond mae angen i ni sicrhau nad yw hyn yn digwydd dim ond pan fydd pobl yn symud i gyflogaeth drwy interniaethau, mae angen i ni sicrhau y gallwn ni helpu pobl i symud ymlaen. Rydym ni wedi gallu cefnogi pobl ifanc gydag addasiadau rhesymol ac rydym wedi parhau â'r ymrwymiad i interniaethau â chymorth ar y cyd â Choleg Caerdydd a'r Fro
- Mae yna feysydd o arfer da o gwmpas y brifysgol, ond byddai'n dda asesu'r brifysgol ehangach ar gyfer cynhwysiant. Mae angen i ni weithio o'r brig i lawr o uwch reolwyr ac Is-Gangellorion
- Mae gennym ni gyfathrebu mewnol i addysgu pobl am yr interniaethau â chymorth ac rydym ni wedi tynnu sylw at adnoddau dynol fel maes ymgysylltu a gwella.
- Mae'r tîm ymchwil Engage to Change sy'n rhan o Brifysgol Caerdydd wedi ein helpu ni i adolygu rhai o'n hymarferion, ond mae'n waith ar y gweill. Dyma ein her

Cefnogaeth gan ddarparwyr wnaeth fynychu:

- Mae gan Gyngor Sir Caerdydd gyfweliadau cerdded i mewn ar gyfer nifer o swyddi, lle mae gan bobl sydd â diddordeb mewn swydd yn cwrdd â'r person mewn ffordd fwy anffurfiol ac yna, maen nhw'n llenwi ffurflen gais ac yn gwneud y cyfweliad wedyn. Defnyddiwyd hyn i gynyddu nifer y bobl sy'n ymgeisio am swydd, o ran rhai swyddi, dim ond un cais oedd ganddynt, nad oedd yn wych i Gyngor Caerdydd.
- Cefnogodd gwesteiwr Prifysgol Caerdydd interniaethau mewn partneriaeth â Choleg Caerdydd a'r Fro
- Mae Cyngor Dinas Caerdydd mewn partneriaeth ag ysgolion ac ysbyty Prifysgol Cymru yn cynnig interniaethau â chymorth
- Mae Celt+ ym Mro Morgannwg wedi cefnogi mentoriaid cyflogaeth sy'n darparu hyfforddiant, mewn cymorth gwaith, a mynediad at wirfoddoli. Maen nhw'n cefnogi pobl anabl gyda chyflyrau corfforol, anawsterau synhwyraidd, anawsterau dysgu, awtistiaeth neu gyflyrau iechyd meddwl. Nid ydynt bellach yn cael eu hariannu i ddarparu hyfforddiant teithio
- Mae MTiB yn darparu cyflogaeth â chymorth gyda chymorth hyfforddwr swydd. Mae rhai contractau a phrosiectau wedi dod i ben ond maen nhw'n cefnogi lle y gallant ac yn cyfeirio at wasanaethau eraill. Maen nhw'n arweinydd Hyderus o ran Anabledd felly gallant gefnogi cyflogwyr/busnesau i ddod yn Hyderus o ran Anabledd
- Mae Coleg y Cymoedd yn cynnig interniaethau â chymorth mewn partneriaeth â RCTCBC
- Mae Achieve Together yn hwyluso grwpiau cydgynhyrchu ar gyfer pobl ag anableddau dysgu. Maen nhw'n hyrwyddo ac yn ymgyrchu ar gyflogaeth i bobl ag anableddau dysgu, yn darparu cyngor ar CVs, cyfweliadau a chynghori ar bolisïau a recriwtio hygyrch
- Mae arweinydd Awtistiaeth CBS Caerffili yn helpu i sefydlu cyflogaeth â chymorth ar draws Caerffili Mae Studio 37 ym Mhontyprid

Beth arall allwch chi ei wneud a beth fyddai'n helpu?

- Mae angen i ni gael pwynt cyswllt ar gyfer pontio. Dylai pob cyngor gael hwylusydd, a chydlynydd i weithio gyda chyflogwyr a chyflwyno'r opsiwn a'r llwybr gwahanol i gyflogaeth. Sut allwn ni ei wneud?
- Gweithio gydag ysgolion a chodi proffil cyngor gyrfa. Efallai y bydd LlC yn gwneud yn siŵr bod hyn yn cael ei wneud yn iawn?
- Mae angen i ni sicrhau bod pobl yn gwybod am Mynediad at Waith ac yn ei ddefnyddio. Gellir ei ddefnyddio hefyd ar gyfer hunangyflogaeth, i gyflogi PA er enghraifft
- Mae angen i ni deilwra swyddi a bod yn greadigol, ond mae dull cydweithredol ar goll
- Cael mwy o wybodaeth ar gael ar ble i gyfeirio iddo
- Edrych ar sut y gallwn ni fod yn fwy rhagweithiol a gwneud pethau'n hawdd eu deall a'u cyrraedd fel mater o drefn
- Mae gan Engage to Change a'r interniaethau â chymorth addewid i wneud newid a dylanwadu ar arfer da o fewn y brifysgol, mae angen i ni fod yn safoni proses i gefnogi hyn.

Roedd cyflogwyr, comisiynwyr a darparwyr gwasanaethau wnaeth fynychu'r digwyddiad yn Sir Gaerfyrddin yn cynnwys gweision sifil o Lywodraeth Cymru, TUC Cymru, Gyrfa Cymru, Dŵr Cymru, DWP, 2 goleg, 2 brifysgol, darparwr cyflogaeth â chymorth, Cynghorau Ceredigion, Sir Benfro ac Abertawe, Partneriaethau Rhanbarthol Gorllewin Morgannwg a sefydliadau'r trydydd sector sy'n cynnig cyngor, cefnogaeth a hyrwyddo hawliau.

Y pwyntiau allweddol y gwnaeth cyflogwyr, comisiynwyr, a darparwyr gwasanaethau sôn amdanynt oedd:

- Siaradwyd am y Gwarant Pobl Ifanc, JGW+, prentisiaethau a rennir â chymorth a pha gymorth maen nhw'n ei ddarparu. Mae gan JGW+ a SSAs ddull cyflogaeth â chymorth a hyfforddwyr swyddi i gael cymorth. Mae cyllid ar gyfer cymorth ADY a rhaglenni pwrpasol e.e. sesiynau blasu gwaith.
- Mae gan Lywodraeth Cymru Hyrwyddwyr Cyflogaeth Pobl Anabl sy'n ymweld/gweithio gyda chyflogwyr i'w harwain i feddwl yn wahanol am gyflogi pobl anabl, newid eu calonnau a'u meddyliau, bod yn fwy hyblyg, gweld y manteision.
- Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio i wneud gweithio'n hyblyg yn ofyniad cyfreithiol e.e. rhaid i gyflogwyr roi amser i ffwrdd o'r gwaith i ofalwr
- Mae llawer o gyflogwyr yn ei chael hi'n anodd llenwi swyddi gwag, yn enwedig mewn lletygarwch, ond yn aml nid yw'r oriau gwaith yn addas i bobl ifanc/pobl ag ADY a gall teithio fod yn anodd
- Fel hyrwyddwyr cyflogaeth pobl anabl rydym yn gweithio gyda chyflogwyr i edrych ar addasiadau rhesymol a sut y gallant gefnogi pobl i gael gwaith, beth yw'r rhwystrau, sut y gallwn roi a chefnogi cyflogaeth, mae ein gwaith yn ymwneud â dangos iddynt beth y gallent ei wneud. Fel tîm o bum hyrwyddwr pobl anabl, nid ydym yn ddigon, rydym ni angen mwy o bobl. Mae gan bob un ohonom nam fel hyrwyddwyr cyflogaeth pobl anabl, mae gennym ni brofiad byw pan fyddwn yn gweithio'n uniongyrchol gyda chyflogwyr."

- Ar hyn o bryd nid oes unrhyw hyrwyddwr cyflogaeth pobl anabl gydag anableddau dysgu.
- Angen diogelu pobl ond eu galluogi i weithio os ydynt yn dymuno, mae cael y cydbwysedd yn iawn yn allweddol
- Gall rhieni fod yn amddiffynnol iawn. Gall fod yn anodd rheoli disgwyliadau rhieni
- Mae modelau ariannu yn anghywir o fewn Senedd Cymru
- Mae rhai gwasanaethau yn cael eu hariannu am gyfnod byr yn unig
- Nid yw'r profiad CV a chyfweld arferol yn hawdd i bobl ag anableddau dysgu
- Mae LlC eisiau i bobl gael swydd dda ac un sy'n iawn ar eu cyfer nhw
- Cefnogaeth gan ddarparwyr wnaeth fynychu:
- Mae Coleg Sir Gâr yn darparu interniaethau mewnol fel Llwybr 3 cwricwlwm ILS ac interniaethau allanol â chymorth fel Llwybr 4. Sgiliau gwaith yn cael eu haddysgu. Cefnogaeth un i un gan gynnwys hyfforddiant teithio i deithio'n annibynnol. Swyddi posib yn yr ysbyty – porthor, ffreutur, ystafell bost, caffi.
- Mae gan goleg Gŵyr becyn pontio a chysylltiadau â chyflogwyr, mae'n rhedegprentisiaethau arobryn – ar gyfer pobl sy'n niwrowahanol yn hytrach na phobl ag anableddau dysgu
- Cynllun Cyflogaeth â Chymorth Lleol wedi'i ariannu gan DWP (Sir Benfro, Ceredigion, Sir Gaerfyrddin). Anelu at helpu gyda mwy o gysondeb i wasanaeth a chymorth a chyflogwyr allanol
- Mae cymorth hyfforddwyr swyddi ar gael drwy LlC Twf Swyddi Cymru+ a Phrentisiaethau a Rennir â Chymorth

Beth arall allwch chi ei wneud a beth fyddai'n helpu?

- Hyrwyddo'r gyfraith a hawliau pobl
- Holi p'un a yw cyflogwyr yn ymwybodol o'r rhaglenni hyn. Byddai safbwynt cyflogwr yn ddefnyddiol
- Gweithio gyda chyflogwyr i fynd i'r afael ag anawsterau teithio yn enwedig ar gyfer swyddi sydd ag oriau anghymdeithasol e.e. drwy awgrymu bod cyflogwyr yn darparu cludiant, (mae rhai yn gwneud hyn erbyn hyn).
- Edrych ar astudiaethau achos fel interniaethau â chymorth ac edrych ar statws hyderus o ran anabledd
- Mae angen mwy o brofiad ymarferol a ymarferol i ddangos i gyflogwyr beth all pobl ei wneud
- Hysbysebu mwy hygyrch ar gyfer rhaglenni pobl ifanc fel Gwarant i Bobl Ifanc, Twf Swyddi Cymru+ ac ati.

Roedd cyflogwyr, comisiynwyr a darparwyr gwasanaethau wnaeth fynychu’r digwyddiad yn Llandudno yn cynnwys darparwyr cymorth cyflogaeth a chyflogaeth â chymorth, gofal preswyl, bwrdd iechyd, prifysgol, Gyrfa Cymru, pobl sy'n gweithio i gynghorau Conwy, Sir Ddinbych, Gwynedd, Wrecsam a sefydliadau'r trydydd sector sy'n cynnig cyngor, cefnogaeth a hyrwyddo hawliau.

Y pwyntiau allweddol y gwnaeth cyflogwyr, comisiynwyr, a darparwyr gwasanaethau sôn amdanynt oedd:

- O safbwynt cyflogwyr rwyf wedi gweithio saith mlynedd yn BIP Betsi Cadwaladr, mae llawer o feithrin yn digwydd yno, ond nid yw'r rhan fwyaf o fusnesau yn gweithio fel 'na.
- Mae camsyniadau ynghylch anableddau dysgu ond unwaith y bydd gan gyflogwyr brofiad, neu efallai bod ganddyn nhw brofiad personol hyd yn oed, maen nhw wedyn yn fwy tebygol o gefnogi person ifanc i gael gwaith.
- Yn y gogledd mae'n bosib ei bod hi'n haws nag mewn mannau eraill yng Nghymru i awdurdodau lleol gydweithio ac i bobl wybod beth sydd ar gael. Hefyd, oherwydd mai dim ond un bwrdd iechyd a phartneriaeth ranbarthol sydd yna. Mewn ardaloedd eraill, gall dwysedd poblogaeth, daearyddiaeth, sawl bwrdd iechyd a sawl partneriaeth ranbarthol wneud hyn yn anoddach
- Rhannodd gweithwyr proffesiynol eu profiad o weithio gyda phobl ag anableddau cudd a'r angen i gael cefnogaeth wedi'i theilwra ac addasiadau rhesymol sy'n gweithio iddynt (e.e. cyfarfod lle maen nhw’n gyfforddus ac ati).
- Mae yna bethau sy'n rhedeg ar elfen gost a all weithiau fod yn anoddach i'w rheoli - pan fydd yn rhaid i chi eu cyllidebu, ond mae'n ymwneud â pha gyfleoedd y gallwch ddod o hyd iddynt i roi'r cyfleoedd i bobl bontio
- Y brif elfen yw rheoli disgwyliadau rhieni a phobl ifanc.
- Mae proffilio galwedigaethol yn elfen allweddol, ynghyd â gwybod am addasiadau rhesymol a gwybod sut i wneud cais am fynediad i waith.
- Yn ddiweddar cynhaliwyd Ffair Waith i'r gwrthwyneb yn Fflint.
- Trafodaeth am pam nad yw canolfan waith DWP yn gweithio. Nid yw arweinydd anabledd, a gynigir drwy'r DWP, yn ddigon oherwydd nad oes digon o amser wedi'i ddyrannu i'r unigolyn, dim digon o amser i adeiladu perthynas (amser bondio) a dim digon o amser i ddod o hyd i swydd cyfatebol
- Yn fy ardal i, mae'n anodd ei gynnal
- Yn Wrecsam rydym ni newydd ddechrau rhoi proses at ei gilydd, gam wrth gam fel y bydd rhieni a phobl ifanc yn gwybod beth i'w ddisgwyl
- Rydym ni’n edrych ar beth yw nodau realistig ac a oes llwybr clir? Mae'n debyg nad yw, ond mae angen i ni ddarparu gwell gwybodaeth a chyfleoedd
- Dim digon o oriau i fynd gyda'r person rwy'n ei gefnogi i ddod o hyd i brofiad gwaith

- Rôl ymgysylltu â chyflogwyr ond mae'n anodd dod o hyd i swyddi i bobl ag anableddau dysgu
- Gweithio mewn rôl bontio ond dim rhwymedigaeth am ddarpariaeth addysg i wybod beth mae pobl ifanc yn ei wneud pan fyddant yn gadael – mae'n sefyllfa "nid fy nghyfrifoldeb i"
- Fel gwasanaethau cymdeithasol weithiau'r canolwr rhwng rhieni a cyflogwyr
- Nid yw rhieni bob amser o'r un meddylfryd â'r person ifanc. Maen nhw'n aml yn poeni am golli budd-daliadau
- Mae rhieni pobl iau yn datblygu ddiddordeb mewn sut y gall cyflogaeth weithio ochr yn ochr â budd-daliadau
- Mae rhieni oedolion hŷn yn dod yn bryderus iawn am fudd-daliadauCefnogaeth gan ddarparwyr wnaeth fynychu:
- Mae'r rhaglen bontio newydd ar draws gogledd Cymru yn canolbwyntio ar gyflogaeth â chymorth i bobl ag anabledd dysgu o bob oed sy'n hysbys i'r gwasanaethau cymdeithasol. Mae'n fodel gwych.
- Mae gan Gonwy a Sir Ddinbych gydlynydd llwybr cyflogaeth sy'n mynd i ysgolion i hyrwyddo llwybrau at gyflogaeth ac opsiynau heblaw aros yn yr ysgol. Mae hyn yn awr yr un fath yn y rhanbarthau eraill yng ngogledd Cymru
- Gall gweithwyr cymdeithasol atgyfeirio pobl ag anableddau dysgu at gydlynwyr llwybrau cyflogaeth ac yna mae Co-options, Agoriad neu Hft (yn dibynnu ar yr ardal)ddarparu'r cymorth hyfforddwr swyddi cyflogaeth â chymorth i gael swydd â thâl
- Mae gwasanaeth cyflogaeth Conwy yn moderneiddio cyfleoedd dydd, caffi, garddio ac iddynt ddarparu hyfforddiant ar gyfer swyddi. Hefyd, bydd eu canolfan cyfryngau yn darparu hyfforddiant yn y cyfryngau cymdeithasol, marchnata a thechnoleg. Yna bydd pobl yn cael eu cyfeirio at y cydlynydd llwybr cyflogaeth ar gyfer cymorth hyfforddwyr swyddi i gael swydd â thâl

Mae Sir Ddinbych yn Gweithio yn edrych ar sut y gallant gefnogi pobl ag anableddau dysgu a phobl awtistig yn well i gael gwaith. Nawr maen nhw'n cyfeirio at Co-options ar gyfer hyn, ond dim ond pobl ag anableddau dysgu dim pobl awtistig. Mae angen y gefnogaeth hon hefyd ar gyfer pobl awtistig. Nid oes gan Sir Ddinbych yn Gweithio hyfforddwyr swyddi ond mentoriaid. Nid yw staff wedi gwneud hyfforddiant hyfforddwyr swyddi ond maen nhw wedi gwneud cyfres o hyfforddiant ymwybyddiaeth awtistiaeth ar-lein. Maen nhw'n derbyn llawer o atgyfeiriadau ond ychydig iawn ar gyfer

- Mae'r hyrwyddwyr gwirio iechyd sy'n cael eu rhedeg gan bobl ag anableddau dysgu yn rhoi sgiliau gwych. Mae'n cael ei redeg trwy Cyswllt Conwy a'i nod yw torri'r rhwystrau ac ymgysylltu â phobl ag anableddau dysgu wrth ddatblygu sgiliau. Ar ddiwedd mis Gorffennaf bydd gennym ddigwyddiad ynghylch pontio i bobl ifanc rhwng 18 a 25 oed, byddwn yn anelu at roi darnau allweddol o wybodaeth i bobl ifanc a rhieni
- Yng Nghyngor Conwy nid oes gennym unrhyw raglen benodol ar gyfer pobl ag anableddau dysgu, ond rydym ni'n cymryd y byddai pobl sy'n cael diagnosis hwyr wedi llithro drwy'r rhwyd, rydym ni'n siarad mwy am anawsterau dysgu yma nag anableddau dysgu, ond mae angen bod yn fwy cynhwysol
- Cyflogaeth weithgar gymunedol Sir Ddinbych – Fodd bynnag, mae adnoddau'n gyfyngedig i helpu pobl ag anableddau dysgu i mewn i gyflogaeth, poeni am baratoi'r person i fethu, poeni am roi digon o amser i'r person ifanc
- Mae gan Wynedd Swyddog Cefnogi Cyfle Swydd sydd wedi cefnogi pobl gydag ystod eang o anableddau dysgu, rhai sydd ag anabledd dysgu sylweddol
- Mae gan Goleg Cambria raglen interniaeth a gefnogir gan Prosiect DFN SEARCH gydag Asda. Mae eu hyfforddwr swydd yn chwilio am swyddi y mae gan bobl ifanc ag ADY ddiddordeb ynddynt ac sy'n addas iddyn nhw.
- Mae staff Asda yn dda, ond byddai'n ddefnyddiol pe byddent yn cael hyfforddiant ymwybyddiaeth o ADY
- Mae BCUHB yn cynnig rhaglenni interniaeth â chymorth mewn partneriaeth â Grŵp Llandrillo Menai, ac asiantaethau cefnogi cyflogaeth Agoriad Cyf a Hft
- Mae cymorth hyfforddwyr swyddi ar gael drwy LlC Twf Swyddi Cymru+ a Phrentisiaethau a Rennir â Chymorth

Beth arall allwch chi ei wneud a beth fyddai'n helpu?

- Mae'n ymwneud â gofyn i bobl beth maen nhw eisiau ei wneud
- Sicrhau bod pobl ifanc ag anableddau dysgu yn gwybod y gallant ac y dylent gael y cyfle i wneud yr hyn maen nhw ei eisiau
- Fel gweithiwr pontio, dechrau gweithio yn gynharach gyda rhieni. O 11 mlynedd ymlaen dechrau siarad am gyflogaeth, pontio, cyllid, fel bod gan rieni yr holl wybodaeth ac nad yw'n cael ei adael yn rhy hwyr
- Datblygu sgiliau – gweithio mewn siop/defnyddio til – cyfleoedd gwaith
- Interniaethau â chymorth fel DFN Project SEARCH.
- Gweithio gydag EPC i ddatblygu cyflwyniad am gyflogaeth â chymorth a'i manteision i ysgolion.
- Mwy o ymagweddau at Ffeiriau Swyddi a gynhelir e.e. ffair swydd i'r gwrthwyneb. Llwybrau llesiant.
- Mae angen hyfforddiant teithio e.e. i ddefnyddio bysiau
- Cynnal sesiynau ar sut i lenwi ffurflen gais y GIG
- Cael pobl ifanc i gymryd rhan pan fyddant yn ieuengach
- Addysgu rhieni/gofalwyr am lwybrau/cyfleoedd cyflogaeth
- Dylunio taflenni, hysbysebion Facebook

Peidio â chyfeirio unigolion at wasanaethau dydd ond darparu opsiynau ehangach e.e.cyflogaeth â thâl.

- Cysylltu fel awdurdodau lleol i ddysgu oddi wrth y naill a'r llall am sicrhau bod gennym ni ymarfer gorau
- Mwy o bwyslais ar achos cymdeithasol. Dylid disgwyl mwy gan gyflogwyr fel archfarchnadoedd a chyflogwyr mawr, dylid amlygu gwerth cymdeithasol fel rhywbeth pwysicach
- Mae'n bwysig cynyddu'r ymwybyddiaeth rhwng cyflogwyr i herio rhagdybiaethau a stigma
- Cael mynegai o gyflogwyr
- Cysylltu fel rhwydwaith i sicrhau ein bod yn darparu rhwyd o gefnogaeth
- Gofyn i Lywodraeth Cymru greu rhestr o gefnogaeth sydd ar gael. Gall hyn fod yn her gan ein bod yn cael ein hariannu mewn gwahanol ffyrdd. Y risg yw bod y person yn teimlo ar goll yn y system.
- Defnyddio gwasanaethau'r naill a'r llall, mae comisiynu fel arfer yn frawychus. Rydym ni'n gwneud ein gwaith o ddydd i ddydd, ond rydym ni angen ffocws penodol ar anableddau dysgu
- Bod yn greadigol yn y ffordd rydym ni'n recriwtio pobl i chwalu rhwystrau. Syniadau o'r tabl ar ffyrdd o gefnogi recriwtio hygyrch:

- Ymgeisio ar fideo
- Ffair swyddi (nid yw cyflogwyr mawr yn gyffredinol yn mynychu)
- Symud i ffwrdd oddi wrth cyfweliadau sy'n seiliedig ar dasgau i werthoedd - bydd hyn yn helpu i gael mwy o ymgeiswyr - nid yw rhai cyflogwyr yn cael digon o geisiadau
- Cwestiynau wedi'u safoni/eu cyflwyno ymlaen llaw
- Gwthio am gymdeithas cyfeillgar i anabledd
- Defnyddio fideos

Beth sydd ei angen?

Yn yr adran hon mae negeseuon allweddol gan bobl â phrofiad byw, rhieni a gofalwyr, comisiynwyr, darparwyr gwasanaethau a chyflogwyr wnaeth fynychu bob digwyddiad wedi cael eu coladu. Mae hyn oherwydd bod y mwyafrif yr un peth neu'n debyg iawn heb fawr o wahaniaeth rhwng y rhanbarth oedd yn cael ei gwmpasu gan bob digwyddiad.

- Dylanwadu: LlC, DWP, rhwydweithiau rhanbarthol
- Cyllid tymor hir - Mae'r Gronfa Ffyniant a Rennir am dymor rhy fyr (ESF yn arfer bod hyd at 7 mlynedd)
- Os profir bod rhaglen yn gweithio, dysgu ohoni, datblygiad parhaus i ymgorffori cyflogaeth â chymorth a chymorth hyfforddwyr swyddi mewn rhaglenni sy'n bodoli eisoes, neu sefydlu rhaglenni cymorth dwys, penodol
- Mae angen codi ymwybyddiaeth am bobl sydd ag anableddau cudd
- Llawer o waith gyda rhieni/gofalwyr i fynd i'r afael â rhwystrau ac agor y drws i gyfleoeddcyflogaeth
- Modelau rôl (pobl ifanc, rhieni/gofalwyr, cyflogwyr) mae'n ymwneud â dysgu gan bob y naill a’r llall
- Modelau rôl gydag anableddau dysgu ar draws pob awdurdod lleol i hyrwyddo cyflogaeth a'r posibiliadau
- Gweithio ar lwybrau cyflogaeth a chymorth cyflogaeth mewn ysgolion, rhieni/gofalwyr a phobl ifanc. Efallai y gallai Llywodraeth Cymru sicrhau bod hyn yn cael ei wneud yn gywir?
- Pobl sy'n dod i mewn i ysgolion i helpu pob person ifanc i feddwl am gyflogaeth ac i roi cymorth ymarferol iddynt, gan gynnwys penderfynu ar y swyddi maen nhw am eu gwneud
- Mwy o gefnogaeth a gwybodaeth mewn ysgolion i ddysgu am waith, swyddi gwahanol a chael lleoliadau profiad gwaith
- Mwy o gefnogaeth a gwybodaeth mewn ysgolion am wahanol ffyrdd o gael swydd a rhaglenni ar gael i gefnogi
- Proffil cymorth a arweinir gan anghenion a all eu dilyn o'r coleg i gyflogaeth, oes un o'r rhain?
- Mae angen olrhain pobl o'r ysgol, y coleg a'r hyn maen nhw'n ei wneud nesaf i fonitro/gwerthuso'r hyn sy'n gweithio
- Mwy o adnoddau, mwy o arian, cymwysterau a chyfleusterau mewn colegau
- Mwy o gyfleoedd mewn colegau, gan gysylltu diddordebau/hobïau allanol â gweithdai/cyrsiau yn y coleg. Sgiliau bywyd nid yn unig cyrsiau academaidd
- Addasiadau rhesymol yn yr ysgol, coleg, gwaith (gall addasiadau cymharol fach, rhad hyd yn oed wneud gwahaniaeth mawr)

- Gwell rhannu gwybodaeth am ba gefnogaeth a rhaglenni sydd ar gael yn hygyrch ac sydd wedi'u hanelu at bobl ag ADY, eu rhieni/gofalwyr ac eraill sy'n eu cefnogi
- Cyfeirio at wasanaethau a chefnogaeth leol
- Pecynnau cymorth i helpu i gefnogi pobl ag anableddau cudd fel awtistiaeth a/neu anabledd dysgu
- Pwynt cyswllt ar gyfer pontio i gyflogaeth. Dylai pob cyngor gael hwylusydd, a chydlynydd i weithio gyda chyflogwyr a chyflwyno'r opsiwn a'r llwybr gwahanol i gyflogaeth
- Cysylltu â chyflogwyr a chyflogaeth i wneud cwricwlwm sy'n berthnasol o safbwynt , y cyflogwyr cywir a pherthnasol i fynd i ysgolion/colegau i ymgysylltu â phobl Ifanc ag ADY
- Cymorth hyfforddwyr swyddi a all helpu gyda chael swydd ond hefyd pethau eraill fel sut i wneud tasgau yn y gweithle, delio â phryderon, hyfforddiant teithio a chynhwysiant cymdeithasol
- Mae proffilio galwedigaethol yn allweddol ynghyd â gwybod am addasiadau rhesymol a sut i wneud cais am fynediad i waith
- Cyfrifiadau gwell eu byd mewn gwaith
- Cyswllt cyflogwyr – gweithio'n well gyda chyflogwyr, ceiswyr gwaith a rhaglenni fel JGW+ i lenwi'r sy'n swyddi gwag hynny sy'n anodd eu llenwi.
- Codi ymwybyddiaeth ymysg cyflogwyr o fanteision cyflogi pobl anabl
- Gwell cydgysylltu rhwng cyflogwyr a rhaglenni cyflogaeth. Rhoi gwybod i gyflogwyr ynghylch y cymorth sydd ar gael iddynt yn ogystal â'r manteision o gyflogi person anabl a sut i wneud addasiadau rhesymol
- Y sector cyhoeddus i arwain drwy esiampl drwy gyflogi pobl ag anableddau dysgu
- Dylid disgwyl mwy o gyflogwyr mawr fel archfarchnadoedd, dylid tynnu sylw at werthoedd cymdeithasol
- Mae angen i TUC addysgu cynrychiolwyr i helpu cyflogwyr i gyflogi pobl ag anableddau dysgu
- Dylai rhaglen cyflogaeth anabledd dysgu gogledd Cymru fod ar gyfer pobl awtistig hefyd.

Beth ddylai Senedd Cymru fod yn ei wneud?

Yn yr adran hon mae negeseuon allweddol gan bobl â phrofiad byw, rhieni a gofalwyr, comisiynwyr, darparwyr gwasanaethau a chyflogwyr wnaeth fynychu bob digwyddiad wedi cael eu coladu. Mae hyn oherwydd bod y mwyafrif yr un peth neu'n debyg iawn heb fawr o wahaniaeth rhwng y rhanbarth oedd yn cael ei gwmpasu gan bob digwyddiad.

- Mae angen iddynt wybod beth sydd ei angen, beth sydd ar gael a beth sydd ddim ar gael
- Ni ddylent adael unrhyw un ar ôl. Dylent wybod y gall pobl ag anableddau dysgu ac awtistiaeth weithio
- Dylent gadw prosiectau fel Engage to Change ac interniaethau â chymorth i fynd fel arall, bydd llawer o bobl ifanc yn colli allan
- Addo ymrwymiad hirdymor ar gyfer dull cyson o weithio â chymorth ledled Cymru
- Darparu cyllid ar gyfer cyflogaeth â chymorth a strwythurau gwell i bobl o bob oed
- Dylai arian fod yn mynd i hyfforddi swyddi fel y gellir cefnogi cyflogwyr, a gellir cefnogi pobl ifanc. Mae hyfforddi swyddi yn cymryd rhywfaint o'r cyfrifoldeb oddi ar y cyflogwr a gallant lywio perthynas deg a chyfartal
- Ei ddefnyddio (Engage to Change) i lunio model gweithredu unigol LlC
- Wrth edrych ar strategaeth cyflogaeth anabledd dysgu gogledd Cymru - mae'n fodel gwych sy'n cynnwys hyfforddi swyddi
- Ymweld â phrosiectau cyflogaeth/interniaeth â chymorth i weld sut mae'n cael ei wneud
- Edrych i ddyrannu cefnogaeth briodol yn unol ag anghenion cymorth. Darparu cefnogaeth arbenigol i unrhyw un sydd ei angen, gan gynnwys pobl ag anableddau. Ar sail prosiect, yn unigol neu fel rhan o'r hyn sydd eisoes yn cael ei ddarparu
- Mae angen darparu cyllid i gyflogwyr gyflogi pobl ag anabledd dysgu yn ogystal â gwneud mwy i'w hannog i gadw pobl ymlaen ar ôl i'r cyllid ddod i ben
- Darparu gwybodaeth a chyfleoedd sy'n agored i bawb p'un a yw hyn yn weithwyr cymdeithasol, sefydliadau addysg, colegau, cyflogwyr, awdurdodau lleol, ond mae angen i bawb gael gwybodaeth glir ac agored
- Hysbysebu rhaglenni yn well a sicrhau bod yr hysbysebion wedi'u targedu ar gyfer rhaglenni fel JGW+, Gwarant Pobl Ifanc a'r hyn maen nhw'n eu cynnig, gan symleiddio'r cynigion

- Mae angen i wybodaeth fod yn hawdd ei deall ac yn hygyrch fel bod pobl ifanc ag anableddau dysgu yn gallu cael y wybodaeth hefyd
- Mae'n bwysig bod Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod y dysgu hwn (Engage to Change) ynmynd i mewn i bob ysgol ledled Cymru
- Bod yn well am ddarparu gwybodaeth am y cymorth sydd ar gael gan gynnwys i gyflogwyr e.e. Mynediad i Waith.
- Gweithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau i ddatrys problemau gyda chyllid Mynediad at Waith gan gynnwys prosesau anhygyrch, oedi gyda thaliadau, dyfarniadau cyflog annigonol i dalu costau ac ati
- Gwrando ar bobl ifanc ag anableddau dysgu
- Blaenoriaethu pobl ag anableddau yn well
- Cyflogi hyrwyddwr cyflogaeth anabl sydd ag anableddau dysgu a darparu unrhyw gymorth y byddai ei angen arnynt i wneud eu gwaith
- Cynnig hyfforddiant mewnol i gyflogwyr, a oes cymhwyster cenedlaethol? Os na, dylai fod
- Edrych mwy ar werth cymdeithasol ac am hyrwyddo cyfleoedd mewn cyflogaeth, dylid gwneud hyn yn orfodol i bawb
- Hyrwyddo hyfforddiant swydd fel bod pobl ifanc yn cael eu cefnogi yn y rolau yn y fforddgywir
- Creu rhestr o gefnogaeth sydd ar gael. Gall hyn fod yn her oherwydd ein bod yn cael ein hariannu mewn ffyrdd gwahanol. Y risg yw bod y person yn teimlo ar goll yn y system.
- Datblygu cynllun cyflogwyr sy'n Gyfeillgar i Bobl Ifanc
- Datblygu safon neu stamp cydnabyddiaeth i'r cyflogwyr hynny sydd am ddarparu cyfleoedd hyfforddi, cyflogaeth a phrofiad gwaith i bobl ag anabledd dysgu neu awtistiaeth.
- Sefydlu system wobrwyo ar gyfer ysgolion, colegau a chyflogwyr sy'n rhagori mewn darparu cyflogaeth i bobl ag anabled

Annex A

Fy adnabod i, dy adnabod di Cwestiynau ar gyfer trafodaeth grwpiau

Pobl ag anableddau dysgu a/neu awtistiaeth

· Pan oeddech chi yn yr ysgol wnaeth unrhyw un siarad â chi am Gael swydd neu pa swydd yr hoffech chi ei gwneud pan fyddech chi'n gadael yrysgol?

· Ydych chi wedi cael unrhyw gefnogaeth i gael swydd? Beth mae cael swydd yn ei olygu i chi?

· Beth yw'r pethau rydych chi eu hangen i'ch helpu i ddod o hyd, dysgu a chadw swydd â thâl?

Sbardunau os oes angen

· Pa gefnogaeth ydych chi ei hangen i chwilio am waith?

· Beth am help i ddysgu swydd?

Beth am y dyfodol, os ydych chi am newid swyddi pa gefnogaeth fyddech chi ei hangen?

· Beth am gefnogi eich dewisiadau o ran cyflogaeth?

· Beth ddylai Senedd Cymru fod yn ei wneud?

Rhieni a gofalwyr

· Ydy'r person rydych chi'n gofalu amdano yn gweithio?

· Os felly, pa gefnogaeth wnaethon nhw ei gael i gyflawni hyn?

· Os na, ydy cael swydd â thâl yn rhywbeth rydych chi'n trafod gyda nhw?

· Beth yw'r pethau rydych chi eu hangen i gefnogi'r person rydych chi'n gofalu amdanynt i bontio i gyflogaeth?

Sbardunau os oes angen

· Beth am pan fyddant yn yr ysgol?

· Beth am brofiad gwaith?

· Beth am wybodaeth a chyfathrebu?

· Beth am ddewis ac eiriolaeth?

· Beth ddylai Senedd Cymru fod yn ei wneud?

Cyflogwyr/ Comisiynwyr

· Beth ydych chi'n ei wneud i gefnogi pobl ag anableddau dysgu a phobl awtistig mewn cyflogaeth?

· Beth arall allwch chi ei wneud?

Sbardunau os oes angen

· Pa wybodaeth ydych chi ei hangen i gefnogi hyn?

· Beth allai Senedd Cymru fod yn ei wneud?

· Pa rôl y gallai hyfforddi swydd ei chwarae?

Darparwyr gwasanaethau

· What are you doing to support people with a learning disability and autistic people to get and keep a paid job?

Sbardunau os oes angen

. Beth yw'r meini prawf cymhwysedd?

· Beth yw'r broses gyfeirio?

· Sut mae pobl yn clywed am eich gwasanaeth?

Influencing and Informing Engage To Change

Learning Disability Wales
Anabledd Dysgu Cymru

Cardiff University
Prifysgol Caerdydd

NCMH
National Centre for Mental Health
Canolfan Iechyd Meddwl Genedlaethol

Cronfa Gymunedol
Community Fund

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Gwefan: www.engagetochange.org.uk

YouTube: Engage To Change

Facebook: @engagetochangewales

Twitter: @Engage_2_Change / @ncmh_wales